

گزارش تاریخی

-
-
-

انکلوپلی که حامی و مخالف قرارداد ۱۹۱۹ بود!

یکی از اقسامات سیدضیاءالدین طباطبایی یزدی در نقش یک آنکلوپل، حمایت از قرارداد ۱۹۱۹ بود. انگلیسی‌ها معاهده‌ای را تدارک دیدند که بر اساس آن، ایران اختیار امور مالی و نظامی و خارجی خود را به بریتانیا تفویض می‌کرد. با این حال، تلاش‌های انگلستان و حتی دولت وثوق الدوله بی نتیجه ماند و شاه هیئتی پنج نفری به کنفرانس صلح پاریس فرستاد. این هیئت، دعاوی معتبر و سرحدی وطنی چون عضویت و مشارکت در کنفرانس صلح و لغای معاهدات و قراردادهایی را که استقلال و تمامیت ارضی ایران را زیر پا نهاده است، مطرح کرد. در دست در همین زمان بود که سیدضیاء، صاحب‌امتیاز و سردبیر روزنامهٔ عد، دوانشترین نشریه طرفدار بریتانیا در تهران که از وثوق و سفارت انگلیس الهام می‌گرفت، فرصت را غنیمت شمرد و به تسخیر فرد هیئت نمایندگی ایران در پاریس و«درخواست‌های مبالغه‌آمیز» آن‌ها پرداخت. بعد از شکست قرارداد ۱۹۱۹، سیاست و خواست انگلیسی‌ها، استقرار دولتی بود که کاملاً در خدمت منافع امپراتوری باشد و با اتکا به قدرت نظامی، این حفظ منافع آنان را بر ایران تلاش کند. انگلستان که از ماه‌ها پیش نگران وضع حکومتی ایران و حضور بلشویک‌ها در شمال کشور بود و بر اساس نصیب پارلمان آن کشور، باید نیروهایی را که به پهنه جنگ جهانی اول وارد ایران و چند کشور دیگر کرده بود، خارج می‌کرد، کودتای سوم اسفند ۱۲۹۶ را طراحی و توسط سیدضیاء اجرا کرد. سیدضیاء که از حمایت کامل سفارت انگلیس هنگام اجرای کودتای ۱۲۹۶ بر خوردار بود، اقداماتی را صورت داد که هدف اصلی آن، فریفتن مردم و استقرار کامل سفارت انگلیس بر سرپایه آن بود. کمک‌های مالی سفارت انگلیس و مبالغه که سرامیه‌داران و اشراف برای خلاصی خود از زندان پرداخت کردند، به دولت امکان داد تا اقدامات اصلاحی را در تهران آغاز کند و هزینه‌تجدیدسازمان ارتش را فراهم آورد. مهم‌ترین کمک سفارت انگلیس به دولت سیدضیاء، در کنار کمک‌های مالی و اطلاعاتی، کسب اجازه از درگزن بود تا سیدضیاء بتواند با سروصدای لغو قرارداد دفن شده ۱۹۱۹ را اعلام و به این ترتیب برای خود خودافتند دست یابد کند. کارکرد آنکلوپلی سیدضیاء، تنها به قرارداد ۱۹۱۹ و کودتای سوم اسفند محدود نشد. وی پس از تبعید طولانی در فلسطین، در مهر ۱۳۲۲ به ایران بازگشت و به تکرار این کار کرد پرداخت اما راه به جایی نبرد.

تاریخ

جواد نوائیان **رودری**
info@khorasannews.com

نفوذ استعمار انگلیس در ایران، در دوره قاجار به اوج خود رسید و در دوره پهلوی، ادامه پیدا کرد. انگلیسی‌ها که از مدت‌ها قبل به تکا‌پوهای استعماری خود در خلیج فارس دامن زده بودند، توانستند در بحبوحه جنگ‌های ایران و روسیه تزاری و در راستای جلوگیری از نفوذپائتئون بنیایرت در ایران و در نتیجه نزدیک شدن اوبه مرزهای هندوستان، فعالیت‌های استعماری گسترده‌ای را در ایران سازمان دهی کنند. نمایندگان انگلیس در جریان انعقاد قرار دادننگین ترکمنچای، تلاش‌های فراوانی را در کسوت مباحثی، برای ضایع کردن حق ایران و واگذاری راضی راهبردی به روسیه تزاری، انجام دادند. رایت‌های استعماری مابین روسیه و انگلیس، باعث شد که بریتانیا، تمرکز فعالیت‌های استعماری خود را در جنوب ایران قرار دهد و در همان حال، مترصد یافتن نزدیک شدن اوبه مرزهای هندوستان، این سرزمین باشد. اقدامات استعمار گرانه انگلیس در جنوب ایران، باعث بروز قیام‌های بی‌دربی، علیه این دولت استعماری شد. قیام‌هایی که در شرایط ضعف بسیار جدی دولت مرکزی، در عصر ابر متجاوزان تنگ می کرد و قوه سلحشوری و ظلم‌ستیزی ایرانیان را به‌رح اجنبی می کشید. یکی از مشهورترین این قیام‌ها، قیام دلاور دلاور، رئیسعلی دلاوری است که در سال ۱۲۹۴ ه.ش، اتفاق افتاد.

■ **فرزند ایران زمین**

رئیسعلی دلاوری، در سال ۱۲۶۱ (ه.ش)، در روستای «دلاور» از توابع تنگستان دیده به جهان گشود. وی دوران کودکی آن را درادگانگلیس و هندی کشته شدند. باوقوع اسب‌سواری، نیزاندازی و آموختن قرآن و ادبیات فارسی سپری کرد. او از همان کودکی و نوجوانی، در تیراندازی مهارت فراوانی داشت و در میان مردم به این هنر مشهور شد. با شروع انقلاب مشروطه در سال ۱۲۸۵ (ه.ش)، رئیسعلی در حالی که بیش از ۲۵ سال نداشت، از جمله پیشگامان مشروطه در جنوب ایران بود. به همین دلیل، در دوران استبداد صغیر، علیه حکومت محمدمعلی شاه، دست به اسلحه برد و در سال ۱۲۸۸، توانست به کمک فتنجچی‌های خود، بوشهر را ازسلطه‌عمال محمدمعلی‌شاه آزاد کند. با تصرف گمرک بوشهر که در اجاره انگلیسی‌ها بود، نیروهای آن کشور به‌دخالت‌نظامی در منطقه پرداختند و جنگ‌وگریزی آغاز گردید که تا مدت‌ها طول جهانی ادامه یافت. وقتی انگلیسی‌ها، باوقوع انقلاب بلشویکی و خروج نظامیان روسی از ایران، اعتراضات خود را به سمت شمال ایران گسترش دادند، تنگستانی‌ها به حملات خود علیه انگلیسی‌ها شدت بخشیدند. در یکی از این شیخونی‌ها که

در ۱۲ ژوئیه ۱۹۱۵ رخ داد، دو ژنرال بلندپایه انگلیسی، همراه با ده‌ها سرباز، انگلیسی و هندی کشته شدند. باوقوع این حادثه، نیروهای انگلیسی در هشتم اوت ۱۹۱۵ (۱۷ مرداد ۱۲۹۴. ۲۶. رمضان ۱۳۳۲) شبانه‌بوشهر را اشغال کردند. رئیسعلی و مشیح حسین چاه کوتاهی را به‌زحمر خان اهرمی، سه نفر از متقدمان دلیر تنگستان، تصمیر گرفتند که علیه دشمن قیام کنند و در مقام دفاع از وطن بر ایستد.

■ **نامه‌انگیزه‌دهنده**

دو ماه با ده‌ها سرباز، انگلیسی و هندی بوشهر را اشغال کنند، ژنرال کاکس، کنسول انگلیس در خلیج فارس، نامه‌ای به مر حوم شیخ محمدحسین برز جانی، و روحانی متنفذ و مجتهد معروف دشتستان نوشت که جواب آن نامه، انگیزه قیام رئیسعلی دلاوری شد. کنسول انگلیس در این نامه‌ای شیخ محمدحسین برز جانی خواسته بود که از نفوذ خود استفاده‌از هر گونه آشوب و قیام علیه اشغالگران جلوگیری کند و این که از دشمنی با دولت انگلیس، نه تنها سودی عاید ملت ایران نخواهد شد، بلکه در صورتی که ایرانیان وارد جنگ شوند، انگلیس یک سوم خاک ایران را تصرف خواهد کرد. شیخ محمدحسین، در پاسخ به این نامه، تمام هیات‌های وارد شده بر این اریان را از طرف دولت انگلیس دانست و اعلام کرد چنان چه عملیات انتقام‌جویانه علیه اشغالگران انجام‌پذیر، دستسوز آن بر عهده انگلیسی‌ها خواهد بود. در این بین، رئیسعلی، در نامه‌های متعدد به شیخ محمدحسین برز جانی از او برای جهاد و قیام علیه قوای انگلیسی کسب تکلیف کرد. مر حوم شیخ، در ونوشتی از

شیخ محمد حسین برز جانی (۱۳۱۹–۱۲۴۹ ه‍.ش)

به مناسبت سالروز شهادت «رئیسعلی دلاوری»

اهتزاز پرچم مبارزه بااستعمار انگلیس در «دلاور»

رئیسعلی دلاوری در میان جمعی از بارانش که او را در مبارزه علیه استعمار همراهی می کردند.

حکم جهادی را که مراجع اشعارف صادر کرده بودند، به ضمیمه حکم خود، مبنی بر وجوب جهاد با کفار انگلیسی و جلوگیری از خنه آن‌ها به‌بندر جنوب‌دشتی و تنگستان و لزوم همکاری خان‌های این مناطق و بسیج مردم‌مسلمان، بر این قتن به‌میدان جنگ، برای رئیسعلی و همچنین، تمام خادم‌نفران منطقه بوشهر و دشتستان فرستاد.

رئیسعلی همین که از حکم چهارم مرحوم شیخ محمدحسین برز جانی و دیگر مراجع دینی آگاهی یافت، آماده نبرد با انگلیسی‌های متجاوز شد و مقدمات کار را در خانه سیدمحمد رضا کارزونی فراهم کرد. رئیسعلی، به همراه دوستش، خالو حسین دشتستانی، اوایل ماه رمضان سال ۱۳۳۳ (ه.ق)، در عمارت حاج سیدمحمد رضا کارزونی، پس از مذاکراتی با وی، آمادگی خود را برای دفاع از بوشهر اعلام کرد. این پیشروی نیروهای انگلیسی اعلام کرد. او پس از اظهار تشکر از همراهی دلاوران بوشهر و تنگستان، از صاحبخانه خواست تا قرآنی به مجلس بیاورد. حاجی کارزونی به خادمش دستور آوردن قرآن را داد. همین که قرآنی را به مجلس آورد، رئیسعلی بر خاست و با احترام تمام، قرآن را گرفت و آن را روی میز جلوی خود گذاشت؛ آن گاه رو به حاضران کرد و گفت: «ای کلام!...! گفتار مرا بشا هدش. من به‌توسگند یاد می‌کنم که اگر انگلیسی‌ها بخواهند بوشهر را تصرف و به خاک وطن من تجاوز کنند، در مقام مدافعه بر آییم تا آخرین قطره خون من بر زمین نریخته است، دست از جنگ و ستیز با آنان نکشم و اگر غیر از این رفتار کنم، در شمار منکرین و کافرین به‌توباشم و خداور سول از من بیزار شوند.»

۶۶

رئیسعلی بر خاست و با احترام تمام، قرآن را گرفت و آن را روی میز جلوی خود گذاشت؛ آن‌گاه رو به حاضران کرد و گفت: «ای کلام!...! گفتار مرا شاهد باش. من به تو سگند یاد می‌کنم که اگر انگلیسی‌ها بخواهند بوشهر را تصرف و به خاک وطن من تجاوز کنند، در مقام مدافعه بر آییم و تا آخرین قطره خون من بر زمین نریخته است، دست از جنگ و ستیز با آنان نکشم و اگر غیر از این رفتار کنم، در شمار منکرین و کافرین به تو باشم و خدا و سول از من بیزار شوند»

■ **آغاز قیام**

با اشغال بوشهر توسط نیروهای انگلیسی، رئیسعلی و بارانش، طبق عهدی که بسته بودند، وارد کارزار با متجاوزان انگلیسی شدند. در نخستین نبردی که در نزدیکی دلاور رخ داد، او و بارانش توانستند شکست سختی به پنج هزار نیروی انگلیسی وارد کنند و آن‌ها را عقب برانند. این شکست، بازتاب وسیعی در منطقه داشت و باعث شادی و سرور مردم جنوب شد. انگلیسی‌ها که از شکست متضضانه دلاور بسیار خشمگین بودند، به پهنه پهنه در روستاییان به دلاوران تنگستان، به روستاهای اطراف بوشهر حمله و خانه‌های روستاییان را ویران و درختان نخل را قطع کردند. در حملات نیروهای اشغالگر، تعدادی از کشاورزان و ماهی گیران، به شهادت رسیدند؛ اما مردم منطقه دست از حمایت رئیسعلی و بارانش برنداشتند. دلیران تنگستان برای زن‌ضر به‌های کاری‌تر به متجاوزان انگلیسی، تصمیم به حملات شبانه و شبخون گرفتند. باران رئیسعلی که با منطقه جنوب‌آشنایی کامل داشتند، با استفاده از ظرفیت و امکان مانور شبانه، ضربات سهمگینی به انگلیسی‌ها وارد کردند. حجم این حملات چنان بود که نیروهای استعمار گر، با وجود داشتن امکانات و نیروهای نظامی فراوان، نتوانستند دلاوران تنگستانی را مهار کنند. به همین دلیل، تصمیم گرفتند برای میان برداشتن دلاور، به‌دخه و نیرنگ‌روی آورند. آن‌ها یکی از اطرافیان رئیسعلی را با پول و فریفتند و او را خواستند تا به نفع خود، رئیسعلی را ترور کند. در یکی از حملات شبانه دلیران تنگستان، به انگلیسی‌ها در «تنگ صفر» در ۱۲ شهریور ۱۲۹۴، آن‌خانن خود فروخته، رئیسعلی دلاوری را از پشت هدف گلوله قرار داد و به شهادت رساند. با این حال، دلاوران تنگستانی، پس از شهادت فرمانده خود، از پای ننشستند و سال‌ها در برابر انگلیسی‌ها ایستادگی کردند.

صفحه آرای

📅

روزنامه

🏠

محلہ

📖

ویژہ نامہ

📖

کتاب

📍

اینفوگرافیک

📄

گريد

👤

لوگو

📞

۰۵۱۳۷۰۰۹۳۹۰

📧

layout@khorasannews.com

📧

سفاشر می پذیرد

📧

واحد صفحه‌آرای روزنامه خراسان

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

بایگانی

📅

برونده

📅

شماره

📅

بایگانی